

Cilt/Volume 2, Sayı/Issue 3, Ocak/January 2020, ss. 257-

Geliş Tarihi–Received Date: 17.11.2019 Kabul Tarihi–Accepted Date: 18.01.2020

DÜŞÜNCE YAZISI – THINK PIECE

HOCAM MUSTAFA K. KAFALI'DAN (1934-2019) 1960'LARDAN HATIRALAR:

O GÜNLERİN TARİH TALEBESİNİN DÜNYASI

TUNCER BAYKARA*

1962 senesinin Aralık ayı başlarında birçok hayal kırıklığı ve olumsuzluktan sonra, sınavını birinci olarak kazandığım Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'ne kaydımı yaptırmıştım. Bunun için o zamanki fakültemiz sekreteri Vedat Çifçili beyin büyük iyi niyetini unutamam.

Fakültede ve aynı bölümde hemşehrim Yatağan Köyü'nden Cüneyd Yatağanbaba'dan biraz bilgi de almıştım. İlk senede hazırlık sertifikası dersleri olup, bunlar haftada 6 saat Osmanlıca ile 2 saatlik Tarih Metodu ve birer saatlik Bibliyografya dersleri idi. Bu hocalarımızın hepsi profesör idiler. Tarih Metodu ile Ortaçağ Bibliyografyası dersine İbrahim Kafesoğlu, İlk Çağ Bibliyografyası'na Afif Erzen, Yeni ve Yakınçağ bibliyografya dersine ise o yıl profesör olan A. Cevat Eren giriyorlardı.

Tarih talebesi kalabalık olduğundan Osmanlıca dersi için dört hoca görevli idiler. En kıdemlileri doktorası olan Nejat Göyünç, sonra ise asistanlar geliyordu; Hakkı D. Yıldız, Mustafa Kafalı ve Fahri Çetinderin. Kaydımı yaptırdıca ben Cüneyd'in de hocası olan Nejat beyin dersine girmek istedim. Nejat hoca, biz yeni iki talebeyi (zira benden başka geç kaydolan bir arkadaş daha vardı) özür dileyerek kabul etmedi. "*Benim otuz talebem var, kontenjanım doldu, başka hocaya gidin*" deyince biz arkadaşla o saatte dersi olan bir başka hoca aradık. Nihayet Osmanlıca dersi okutulan bir sınıf bulduk, kapıyı çalıp içeri girdik. İşte o sınıf Mustafa Bey Hocamın sınıfı imiş. Sonradan Konyalı olduğunu öğrendiğim hocam, demek ki Mevlana'nın "*kim olursan ol gel, yine gel*" düsturunun gereği olarak bizi kabul etmişti. Oysa onun sınıfında otuzdan fazla talebe vardı.

Öteki Osmanlıca hocalarından Fahri Çetinderin (vefatı: 2015), bu işle görevli bir okutman imiş. Bir diğeri ise sonraki yıllarda iyi dost olacağım Hakkı Dursun Yıldız (1937-1992) idi. Hakkı beyin bu okutmanlık yıllarına ait bir hatırasını yakınlarında M. İpşirli dostum nakletti; "*Ne zaman sınıfa girsem yabancı bir talebenin sınıfın en güzel kızının yanında oturduğunu görüyordum. Sonradan öğrendim ki meğer bu Nejat beyin talebesi Mehmet Saray imiş*". Mustafa Bey Hocamın sınıfında çok geçmeden ben göze girdim. Çünkü daha önceden kendi kendime, bu yazıyı okumayı öğrenmiştim.

Osmanlıca derslerinin programdaki asıl hocası Prof. Dr. Cavit Baysun idi. O zamanlar bir kimse doçent, yani öğretim üyesi olamadan dersin gerçek hocası olamıyordu. Bir defasında Cavit Bey bizim sınıfa da durumumuzu kontrole geldi. Kafalı Hocam hemen beni tahtaya kaldırdı. Verilen metni rahatlıkla okudum ama bir de yazarken bir kelimeyi yanlış yazmışım. Baysun rahmetli sert bir sesle; "*... öyle mi yazılır?*" deyince içimden "*ben böyle biliyorum, doğrusunu sen yaz*" diye geçirdim ama tabii ki sesim çıkmadı. Oysa "*öyle yazılmaz evladım, düzeltilebilirsin*" dese ne olurdu sanki. Sonraki yıllarda talebelere hiç de böyle sert söz sarf etmedim. Baysun'un, Fuat Köprülü'nün mahdumunun, 1951'deki doktora çalışmasının jüri tarafından "iyi" olarak derecelendirilen çalışmasına "pekiyi" verilsin diye jüri üyelerine ısrarları 1960'lı yıllarda dahi anlatılırdı.

Kafalı Hocam o yıllarda Zeki Velidi Hocamın danışmanlığında doktora tezi hazırlıyordu. Yine bizim sınıfta talebelik yapan Sevgi hanımla, duyduğumuza göre bir yıl öncesinden evli idi. Rahat bir hayatı var gibi görünüyordu. Ben ikinci sınıfa geçince asıl sertifika seçiminde hocama gitmedim ve kendi meraklarım doğrultusunda sertifika seçtim. Türkiye'nin yakın tarihini merak ediyordum. Bu sebeple Yakınçağ tarihini esas sertifika olarak seçtim. Meğerse bu dersin hocası Cemal Tukin oldukça titiz olup, talebeler hep dönem kaybedermiş. İkinci profesör olan Cevat Eren ise beni zaten biliyordu. Bu dönemden kalanlar Mahmud H. Şakiroğlu son sınıfta olup, tezini bitmek üzere idi. Ayrıca Sina Akşin de Tukin'in yanında, "31 Mart" üzerine doktora yapıyordu. Paleografya hocamız ise o yıllarda Başbakanlık Arşivi Genel Müdürü olan Midhat Sertoğlu idi. Onunla dersleri Babıali'nin saraya, Gülhane Parkı'na bakan kapısı içindeki arşiv binasında yapıyorduk.

* Prof. Dr., Emekli Öğretim Üyesi, E-posta: baykaratuncerbt@gmail.com

Benim asıl hayranı olduğum hoca, o yıllarda asıl sertifika olarak almadığım Umumi Türk ve Asya Tarihi hocası idi. Gerçi Türkiye'yi de coğrafya olarak merak ettiğimden Besim Darkot'un başında olduğu sertifikayı da seçmiştim. Ama diğer tarih sertifikamı 2. ve 3. sınıflarda okuyacaktık ve bu sertifikanın hâkim noktası Zeki Velidi Togan olup Temür'ü anlatmaya başlamış idi. İbrahim Kafesoğlu Hocam Göktürk tarihini anlatıyordu. Togan'ın gözüne girmem şöyle oldu. O bizleri tanımak için kendimizi tanıtan ve okuduğumuz kitapları belirten hayat hikâyelerimizi istemişti. Ben ise daha çok onun da kitaplarının bulunduğu bir liste ile hayat hikâyemi sunmuştum. Sonraki derste elinde benim yazdığım kağıt ile sınıfa girdi ve sordu; *"kim bu Tuncer Baykara?"* ayağa kalkıp kendimi tanıttım ve bu tanışıklık vefatına kadar artarak devam etti.

M. Kafalı Hocam, bu sırada Zeki Velidi Togan ile Ötemiş Hacı'nın eseri üzerine doktora yapıyordu. Gerçi sonradan bu doktora da hayli maceralı geçmiş, bir defasında Kafalı Hocam, bir başka hocam İbrahim Kafesoğlu'na, hocasıyla yaşadığı zorlukları dile getirmişse de sonunda Togan'dan doktorasını tamamlayacaktır. Ben bunu İbrahim Bey Hocamın kendisinden işitmiştim. Fakülteden, Devrim Tarihi yüzünden Haziran ayında değil, Eylül'de mezun olunca Zeki Velidi Hocamın yanında doktora çalışmalarına başlamıştım. İstanbul'da bir geçim imkânı bulamayıp, 1967 yılı sonunda Erzurum Atatürk Üniversitesi'ne girdiğimden Hocamla irtibatım nispeten kesilmişti. Ancak o beni uzaktan takip ediyor, gerektiğinde olumlu müdahaleler de yapıyormuş.

Hocam hakkında birkaç maddede topladığım hatıralarımı naklederek sözlerimi bitireyim.

1. 20-27. Mayıs 1997'de, Türk üniversitelerinden takriben 20 kişilik bir seçkin kafiye ile Türkistan/Yesi'ye gitmiştik. Türk-Kazak Üniversitesi, Namık Kemal Zeybek'in olağanüstü çabalarıyla oluşum hâlinde idi. Gülçin Çandarlıoğlu hanım (1942-) ile Şerif Aktaş (1945-2013) orada görevli imişler. Yeni yapılan misafirhanede ben B. Yediyıldız ile kalıyordum. Taşkent üzerinden intikal ettiğimiz Yesi'de akşam hemen civardaki Kentau adlı şehre götürülmek istenmemiz üzerine itiraz ettim. *"Bu şehre, Hazreti Türkistan'ın diyarına geldik ilk işimiz orayı ziyarete gitmek olmalı"* diyordum, ama kaale alan yoktu. Kafalı Hoca'ma durumu anlattım, o hemen ortaya atıldı, iri cüssesi hem de davudî sesiyle *"Hazreti Türkistan'a gidilecek"* deyince oraya gidildi.

2. Dönüş yolunda, Taşkent üzerinden dönülüyordu, Sayram'a yakın geçilecekti. Fakat kafilenin çoğunluğu için mesele adeta bir turistik gezi gibi algılandığından benim Sayram'a uğrama teklifim yine kaale alınmadı. Hemen Kafalı Hocama sığındım. *"Buraya kadar gelmişken şu garip kalmış Sayram'a uğrayıp, Hazreti Türkistan'ın (Ahmet Yesevi) anne ve babasının türbelerini ziyaret etmeden olmaz değil mi"* deyince, Hocam yine meseleye el koydu. Çoğunluğun içten homurtuları arasında Sayram şehrini de görmüş olduk.

3. Yine kafilemiz Otrar şehri harabelerini ziyaret ediyordu. Kaleye, Şehristan kesimine uğramış, belki de iç-kale yani Erk'de idik. Türkiye Türkçesi de iyi olan bir Kazak arkeolog, kazı alanını gezdiriyordu. Katmanların açık açık görüldüğü bir yarmada, katmanlar hakkında izahat vermeye koyuldu: *"Bakın şehir bu tabakada mamur imiş, ama bir yangın geçirmiş. İzlerini görüyorsunuz, bu büyük ölçüde Cengiz ordusunun tahribatını gösteriyor. Fakat hemen sonra yine bir canlanma var, şehir adeta çok geçmeden canlanmış; yine bir zaman sonra bir yangın felaketi daha yaşamış, bu tahribat muhtemelen Cungarlar eliyle yapılmış olacak"*. Biz kafilenin yarısı pür dikkat bu açıklamayı seyredip dinlerken Kafalı Hocam etrafına bizlerden daha sadık beş-on talebe-müridanını almış, onlara tarih kitaplarındaki Moğol vahşetini anlatıyordu. Oysa tarih, asıl önlerindeki harabelerde de mevcut idi. Buna üzüldüm ama hocama diyecek bir şey yoktu.

4. Hocam hakkında çıkan Armağan'da da hakkında güzel şeyler yazmışımdır.

Üzerimde emeği olan Kafalı hocama ve sınıf arkadaşım eşi Sevgi hanıma da artan mutluluklar dilerim. (2.05.2019,12,44) Bu yazımı vefatından önce yazmıştım. Vefatı günlerinde, önceden kararlaştırılmış işlerim olduğundan cenazesine gidemedim ama bildiğim duaları uzaktan ruhuna okudum. Mekânı cennet olsun.